

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

§. 3. Argumentum aliud proponitur & soluitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

quas adhibuit ad producendum primum gradum caloris in alio subiecto.

7 Melius responde ignem non posse producere calorem in se ipso in instanti, in quo recipit frigiditatem ab alio, quod constat à posteriori, quia si posset in praesentia contrarij nouum gradum caloris producere, posset illum conseruare, quem amisit per introductionem frigiditatis, vel saltem in secundo instanti expellere primum gradum frigiditatis productum in primo, ita ut nunquam duplex gradus caloris remitteretur, cum verò non possit gradum conseruare, nec iam corruptum statim recuperare contrario praesente, signum est non posse alium producere. Rationem à priori huius conclusionis sic ostendo. Ignis in praesentia contrarij quando amittit octauum gradum caloris conseruat septem alios superfluit, & occupatus in conseruatione horum apud se ipsum non potest alium in se producere: in subiecto verò, in quo primum producit, nullum conseruat, quando verò secundum introducit, licet primum conseruet tamen minus in subiecto extraneo conseruat, quam in se ipso, quapropter potest magis de nouo producere. Ex his solutio patet ad cōfirmationem argumenti, dico enim non requiri maiorem virtutem per se loquendo ad producendum in alio subiecto, quam in se ipso, aliquando verò requiri maiorem virtutem ratione graduum productorum in se ipso, & non in alio, vel ratione virtutis iam exercitae circa se ipsum, & non circa aliud. Nec ex eo quod maior virtus requiratur ad conseruandum quatuor gradus, & vnum producendum in se ipso, quam ad producendum vnum in alio, inferitur absolute maiorem virtutem requiri ad producendum in se ipso quam in alio respectu eiusdem effectus, quia conseruatio quatuor graduum, & productio vnius respiciunt pro effectu quinque gradus caloris, productio verò vnius tantum respicit pro effectu vnicum gradum.

8 Obiicies tertio: Agens calidum applicatum subiecto frigido extenso producit prius, v.g. in primo instanti calorem in partibus propinquis, & postea in distantibus eiusdem, vel saltem maiorem intensiōem in propinquis, quam in distantibus: ergo partes distantes, quae in secundo instanti agunt in praecipuum contrarium agens, poterunt agere in partes sibi unitas proximiores agenti, & illis restituere intensiōem deperditam in instanti praecedenti. Probo consequentiam. Non maior virtus requiritur ad agendum in agens praecipuum non unitum, ac in partes propinquas sibi unitas: sed partes distantes agunt in agens praecipuum: ergo poterunt agere in partes eiusdem passi sibi unitas.

9 Hoc argumento vtuntur confutantes subordinationem graduum, quod tamen in sua opinione putant solui posse, iuxta quam dicunt partē passi non posse producere in parte immediata gradum caloris, quem potest in passu distanti, quia in hoc producendus est primus, vel secundus gradus, in parte verò immediata, si aliquis producendus esset debebat esse sextus, Vel septimus, qui longe perfectiores sunt secundo, vel tertio, ac proinde produci non possunt à parte producente imperfectiores alios. Admitto solutionem iuxta hanc opinionem, quae nonnullam adhuc habet difficultatem, quia maior illa perfectio effectus producenti in parte proxima compensari poterat maiori approximatione subiecti, nego tamen hoc argumento probari subordinationem graduum, sine hac enim claram, & adaequatam argumenti solutionem adhibeo.

10 Nego consequentiam, & rationem reddo cur partes distantes passi non possint agere in partes eiusdem passi sibi unitas, & possint agere in agens non unitum, & magis distans. Ad hoc ut calidum agat in aliud necessum est, ut habeat tantum excessum calorem determinatum respectu illius, in partibus verò passi unitis nulla datur, quae habeat tantum excessum respectu partis sibi immediatae, quantus requiritur, ut agens agat in passum ac proinde nulla potest agere in aliam: agens enim calidum hac proportionē calefacit subiectum frigidum, pono hoc fuisse frigidum vt octo, in prima parte producit calorem vt tria, in secunda vt duo, in tertia vt vnum, & nil in quarta. Quarta pars frigidi non potest agere in tertiam, quia tantum illam superat vnico gradu frigiditatis, quem tantum amisit, neque tertia in secundam, neque secunda in primam propter eandem rationem. Eadem tamen partes possint agere in contrarium agens, quod superant frigiditatem determinata, & requisita ad agendum, licet enim, per se loquendo non requiratur maior virtus ad agendum in agens contrarium, quam in partem unitam eiusdem subiecti, tamen hic, & nunc par-

Franc. de Cuijeda, Philosoph. tom. I.

tes passi possunt agere propter rationem dictam in agens contrarium, non verò inter se ipsas remotiores in propinquiores agenti.

Obiicies quarto: Calidum vt octo producit calorem in passu frigido in primo instanti applicationis secundum omnes gradus caloris; ergo in illo instanti, in quo agit non reparitur, quia in instanti in quo omnes octo gradus concurrunt ad actionem nullus eorum potest expelli, aliis aliquis eorum produceret in instanti in quo expellitur, & consequenter in instanti in quo non est. Eodem modo potest argui in aliis instantibus. Respondet Arriaga ignem in aliquibus instantibus agere, in aliis verò cessare ab actione, in quibus reparitur ab agente. Datis morulis in alteratione, nescio quo fundamento hanc correspondentiam inter actionem, & passionem constituat Arriaga, quā veluti Mallei Virtuarius agens & passum moueantur. Melius respondeo, Calidum in primo applicationis instanti amittere gradum caloris, secundum quem non agit, ac proinde nunquam agere in frigidum, à quo possit provenire reactio secundum octauum gradum, quia actus gradus caloris amittitur in primo instanti applicationis, ac proinde nunquam applicatur calidum vt octo, sed calidum, quod immediatē antea fuerat vt octo. Idem dico de secundo instanti, in quo expellitur septimus gradus caloris, & actio tantum provenit à sex aliis remanentibus. Dixi subiectum in primo instanti applicationis amittere octauum gradum caloris, quod multi negant, & probabo postea §. 4. quod si non ita fieret, adhuc integra manebat solutio pro secundo instanti, & pro primo nulla esset necessaria, cum in illo non daretur actio, & reactio.

§. III.

Argumentum aliud proponitur, & soluitur.

Obiicies quintò. Si duo agentia contraria aere intermedio applicentur, tunc non poterit dari actio, & reactio, quia si hac daretur, aer reciperet calorem ab igne, & frigiditatem ab aqua: ergo duplici motu contrario moueretur, quod fieri nequit. Negant aliqui propter hoc argumentum actionem, & reactionem inter agentia non immediata, sed immeritò leui succumbunt oneri, quia posito aere inter ignem, & aquam aer, vel patitur ab igne, vel ab aqua, vel ab utroque, vel à neutro: si ab igne, medio illo poterit ignis agere in aquam: si ab aqua medio eodem poterit aqua agere in ignem: si ab utroque eodem medio ignis agat in aquam, & aqua in ignem: si à neutro ideo erit, quia ignis reperit in aere totum calorem, quem solui potest producere praesente aqua, & aqua totam frigiditatem, quam valet efficere igne resistente, si enim alteri agenti aer esset omnino dissimulatus in illum ageret: ergo ignis poterit agere in aquam medio calore reperto in aere, & aqua in ignem media frigiditate, quam in aere reperit. Dices alterum tantum agens: verbi gratia, ignem agere in aërem, & medio illo in aquam, aquam tamen non agere in aërem, ac proinde neque in ignem: unde etiam datur actio ignis in aquam, non datur reactio aquae in ignem. Solutionem retundo. Ignis per se agat in aërem immediatum: ergo aer est dissimulatus igni: ergo poterit reagere in ignem: ergo non impedit reactionem aquae, potius ipsam aquam iuuabit, ut simul cum illo reagat in ignem: ergo quocumque mediante passu poterit dari actio, & reactio.

Affirmant aliqui aquam acturam in dimidiam partem aeris, & ignem in dimidiam aliam. Accommoda solutio pacis amico, non Philosopho, quam facile recitio. Ignis habet virtutem ad agendum in aquam distantem: ergo in totum aërem intermedium, si illi qualitate est dissimulatus: ergo agat in totum aërem. Dices impediri ab aqua ne agat in dimidiam partem aeris. Contra sic argumentor, aqua similiter habet virtutem ad agendum in totum aërem intermedium: ergo impedit virtutē ignis, si fortior sit illo, non solum in dimidia parte aeris, sed etiam in toto aere. Farcior aliquando ita posse attemperari virtutes agentium ut tertia distantia, vt quodlibet valeat impedire virtutem alterius in dimidia parte subiecti, vel alterum in tertia, & non ultra hoc autem semper contingere fundamento caret.

Respondet quidam Complutensis Thomista aërem mouendum esse duplici motu contrario in gradu remisso, neutro tamen summe intenso, quod absque inconuenienti fieri potest, sicut enim aer in eodem tempore habet quinque

Qq 2 gradus

gradus caloris, & tres frigiditatis, sic in eodem instanti potest illos recipere, & duplici motu contrario moveri. Apud solutionem, si aer intermedius omni qualitate nudus supponeretur, illa enim recte explicaretur quomodo in primo instanti applicationis medio eodem aere ignis posset agere in aquam, & aqua in ignem; si verò aer intermedius supponatur iam admixtus calore, & frigiditate quomodocumque attemperatis, vel aliqua harum qualitatū usque ad octauum gradum informatus, aptior alia excogitanda est, cum verò aer interiacens nunquā supponatur omni qualitate destitutus, nunquam prædicta solutio locum opportunū inuenire potest; quod si ita applicaretur cum in primo instanti calorem, & frigiditatem usque ad octauum gradum reciperet, in secundo supponeretur cum his qualitatibus, ac proinde prædicta solutio instantanea duratione functa, in hoc secundo instanti subsistere non posset.

15 Aërem iam informatum contrariis qualitatibus: v. g. quinque gradibus frigiditatis, tribusque caloris non posse in eodem instanti moveri duplici motu contrario quantumvis remisso sic probatur. Non potest ignis gradum quemdam caloris producere, & corrumpere alium frigiditatis, & aqua in eadem mensura indiuisibili producere gradum frigiditatis, & caloris corrumpere; ergo non potest in eodem instanti moveri subiectum duplici motu contrario. Antecedens probatur: non potest idem subiectum in eodem instanti amittere quemdam gradum caloris, & nouum alium eiusdem speciei recipere, simulque gradum quemdam frigiditatis deperdere, aliumque eiusdem rationis acquirere, quod naturæ lumine dissonum cuique cordato, etiam non Philosopho apparebit; cum enim factis his productionibus, & corruptionibus eiusdem speciei subiectum cum eadem intensione qualitatis permanere, ac antea, superfluum, & absque ulla ratione finguntur.

16 Fortis à priori huius solutionis impugnatio facile redditur. Aqua in hoc instanti non valet conservare quintum gradum frigiditatis in aere ab igne corruptum. Ergo non valet alium producere in eodem subiecto, eadem enim virtus requiritur ad conservandum, & ad producendum effectum eiusdem rationis; ergo aqua non valet frigiditatem producere in aere in illa mensura, in qua non valet frigiditatem iam productam conservare: ergo non potest mouere subiectum productione nouæ frigiditatis, dum illud mouet ignis productione caloris, & frigiditatis expulsiōne; ergo non potest idem subiectum simul moveri à duplici contrario motu, quantumvis remisso. Idem argumentum alio modo accipe. Agens frigidum in hoc instanti valet nouum gradum frigiditatis producere, ut contrarij supponunt, & corrumpere gradum caloris; ergo valebat conservare gradum antiquum frigiditatis, & impedire productionem gradus caloris corruptentis illum; ergo prius productum conservabit, & impediet productionem contrarij, quam nouum producat destruentem contrarium iam productum, quia magis determinatum est quodlibet agens ad conservandum, quam ad producendum, per se enim eadem ad utrumque requiritur virtus, & conservatio exigitur ab effectu producti, & productio nequit peti ab effectu producendo. Eadem argumenta eodem modo fieri possunt de agente calido.

17 Respondeo aërem intermedium mouendum esse vnico tantum motu ab illo agente, quod attendita resistentia contrarij, & qualitate producta in aere eiusdem rationis cum illa quam intendebat producere, intentionem aliam producere valebit. Rem tene: si aer esset calidus ut quatuor, & frigidus ut quatuor, & applicarentur calida, & frigida intensio ut octo, calidum ageret in talem aërem, quia est magis actiuum, & maiorem effectum producere & conservare valet in passo. Si verò aer esset calidus, ut septem, & frigidus ut vnum, & applicarentur agentia calida & frigida ut octo, frigidum ageret in aërem, quia licet absolute fortius sit calidum ut octo, nihilominus facilius producit frigidum secundum gradum frigiditatis, quam calidum seipsum caloris conservat, si verò aer sit calidus ut quinque, & frigidus ut tria, & agentia calida ut octo applicentur, neutrum ager in aërem intermedium, quia frigidum ex se minus actiuum minori effectu conservando intentum vinci nequit à calido maiori effectu conservando occupato, neque è contra.

18 Neque ex eo quod agens neutrum agat in aërem intermedium, actio, & reactio illorum impeditur, quia aer quia ratione calidus est tenebit se ex parte ignis, & ager in frigidum, & quia ratione frigidus est, tenebit se ex parte aquæ, & ager in ignem, & ita cum igne integrum agens constituet, & poterit simul cum illo agere in aquam, etiam in ipsum ignis nil agat, quia partialis agens non debet agere in aliud compartiale passo propinquius, ut agat in aliud. Eodem modo continget in aqua, cum qua aer quia ratione frigidus habebit se per modum partialis agentis, & cum illa totale constituet agens in ignem.

Obiicies. Idem aer non potest complere duo principia inter se contraria; ergo non potest tenere se ex parte ignis ad agendum in aqua, & ex parte aquæ ad agendum in ignem. Respondeo distinguendo antecedens. Idem aer non potest constituere principia inter se contraria, secundum eandem qualitatem concedo, secundum diuersas nego, quia calor existens in aqua est productius caloris, & frigiditas eandem informans, frigiditatem producere potest, neque propter commune qualitatū subiectum virtus minuitur aut impeditur.

S. IV.

Difficultas incidens.

Dubitant nonnulli, an in primo instanti applicationis agentis ad passum detur actio, & reactio, quibus affirmatiue respondeo, quia eadem est virtus ad agendum in primo instanti applicationis, ac in secundo, & agens non agit in instanti B, ex eo quod fuerit applicatum in instanti A, sed ex eo quod applicatum est in eodem instanti B, neque ulla est ratio quæ oppositam sententiam suadeat.

Authores afferentes agens nihil producere in primo instanti applicationis sic arguunt. Ponamus calidum ut octo applicari in instanti A calido ut quatuor, & frigidum ut quatuor. Tunc agens calidum ut octo nullum gradum frigiditatis poterit in illo instanti corrumpere; ergo nullum poterit caloris producere; tenet consequentia, quia ad hoc ut producat gradus caloris necesse est gradum frigiditatis corrumpere; antecedens probatur. In illo instanti applicatur subiectum frigidum ut quatuor: ergo supponuntur quatuor gradus frigiditatis; ergo in illo instanti nullus eorum poterit corrumpi, quia gradus qui in illo instanti corrumpetur non esset in illo instanti, ac proinde sequeretur in eodem instanti esse calorem ut quatuor, & non esse calorem ut quatuor in eodem subiecto.

Egregia equiuocatio, quæ plures alias acutos recentes fecerit: fallaciam detego. Aliud est agens calidum corrumpere aliquid frigiditatis subiecti in illo instanti, in quo applicatur, aliud corrumpere in eodem instanti aliquid gradum ex his, quos habet in illo instanti, in quo applicatur: hoc posterius manifestè repugnat propter rationem dictam: non illud prius quod iam explico. Demus hoc agens calidum ut octo applicari passo in instanti B. Inquiri quot gradus frigiditatis habuerit passum in instanti A, præcedenti ipsam applicationem? Supponamus habuisse quatuor frigiditatis & quatuor caloris. Tunc agens in instanti B, quo primo applicatur producit quintum caloris, & expellet quartum frigiditatis, ac proinde non applicabitur calidum ut quatuor, & frigidum ut quatuor, sed calidum ut quinque, & frigidum ut tria. Si autem in instanti applicationis sit passum calidum ut quatuor, & frigidum ut quatuor signum est in instanti præcedenti applicationem fuisse, saltem frigidum ut quinque, & calidum ut tria, & agens calidum produxisse quartum gradum caloris, & expulisse primum frigiditatis. Hoc modo intelligere debes actionem in primo instanti applicationis, quo absque ulla inconuenienti actio in primo instanti applicationis, & eodem reactio potest intelligi. Ex quo inferes agens nullum corrumpere gradum, ex his quos habet subiectum in instanti applicationis, sed ex his, quos habuit immediate antea. Similiter inferes nunquam applicari calidum ut octo passo frigidum potenti reagere in calidum, quia si immediate ante ipsam applicationem fuerit calidum ut octo, cum aliquid caloris amittat in primo instanti applicationis, iam non est calidum ut octo, sed ut septem.

Obiicies. Agens applicatum passo habenti in primo instanti applicationis quatuor gradus frigiditatis nunquam fuit applicatum quinto frigiditatis gradui; ergo non potest illum corrumpere; antecedens facile probatur, quia in primo instanti, quo applicatur subiectum gradus quintus non est; ergo non potest agens illi esse applicatum, in instanti præcedenti agens non erat applicatum subiecto habenti quintum